

JACEK MATYS^{1, 2, A-D}, KINGA GRZECH-LEŚNIAK^{3, E}, RAFAŁ FLIEGER^{4, E},
MARZENA DOMINIAK^{1, E, F}

Ocena wpływu trybu fali lasera diodowego o długości 980 nm na wzrost temperatury mierzonej za pomocą sondy typu k-02 – wyniki wstępne

Assessment of an Impact of a Diode Laser Mode with Wavelength of 980 nm on a Temperature Rise Measured by Means of k-02 Thermocouple: Preliminary Results

¹ Katedra i Zakład Chirurgii Stomatologicznej, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, Wrocław, Polska

² Prywatna Praktyka Stomatologiczna, Wschowa, Polska

³ PerioCare – Specjalistyczne Centrum Stomatologiczne, Kraków, Polska

⁴ Prywatna Praktyka Stomatologiczna, Kościan, Polska

A – koncepcja i projekt badania, B – gromadzenie i/lub zestawianie danych, C – analiza i interpretacja danych,
D – napisanie artykułu, E – krytyczne zrecenzowanie artykułu, F – zatwierdzenie ostatecznej wersji artykułu

Streszczenie

Wprowadzenie. Lasery diodowe są wykorzystywane w chirurgii tkanek miękkich. Nowoczesne lasery diodowe umożliwiają ustawienie mocy wynoszącej 0–10 W wraz z modyfikacją długości impulsów (Ton) i przerwy między nimi (Toff).

Cel pracy. Rozstrzygnięcie, czy istnieje różnica we wzroście temperatury podczas działania lasera diodowego w trybie ciągłym (CW) i pulsacyjnym (PW) z różnymi ustawieniami Ton i Toff oraz mocy lasera. Oceniano ponadto gradient temperatury w trybie CW i PW dla tej samej dawki energii wysłanej przez laser diodowy.

Materiał i metody. Sondę temperatury typu k oraz rękojeść lasera diodowego umieszczono nieruchomo w imadle. Wykonano naświetlania sondy za pomocą lasera diodowego 980 nm pracującego w trybie ciągłym (CW) i pulsacyjnym (PW) z różnymi ustawieniami długości impulsu (Ton) i czasu przerwy (Toff). Parametry lasera były następujące: włókno – 200 µm, odległość włókna od sondy – 1 mm, tryb CW (moc w W) – 0,5; 1; 1,5; 2; 2,5; 3; 3,5; 4, tryb PW (W) – 0,5; 1; 1,5; 2; 2,5; 3; 3,5; 4; 4,5; 5; 5,5; 6, Ton/Toff – 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500. Pomiar temperatury wykonano po 10, 20, 30 i 60 s naświetlania za pomocą skalibrowanego cyfrowego termometru.

Wyniki. Zaobserwowano istotny wzrost temperatury wraz ze zwiększaniem mocy w trybie CW i PW. Przyrost temperatury w trybie CW był większy niż w PW w zakresie mocy 0,5–4 W. Nie zaobserwowano istotnej różnicy w wynikach wzrostu temperatury w zależności od stosunku Ton/Toff. Nie stwierdzono także znaczących różnic dla lasera diodowego pracującego w trybie CW i PW po 60 s dla jednakowych wartości wysłanej energii (30, 60, 90, 120, 160, 180 J).

Wnioski. Wzrost temperatury dla tej samej mocy lasera jest większy w trybie pracy ciągłej. Wysłanie jednakowej energii w identycznym czasie przez laser diodowy powoduje jednak zwiększenie temperatury podczas pracy w trybie pulsacyjnym (**Dent. Med. Probl. 2016, 53, 3, 345–351**).

Słowa kluczowe: temperatura, laser diodowy, fala ciągła, fala pulsacyjna, sonda temperatury.

Abstract

Background. Diode lasers are utilized successfully in a soft tissue surgery. Modern diode lasers allow to set power in the range of 0–10 W with modification of a pulse and interval duration (Ton and Toff).

Objectives. The aim of this study was to establish if there is a difference in temperature rise during operation of

a diode laser in continuous and pulsed wave mode (CW and PW) with different Ton/Toff settings and laser power. The temperature gradient was assessed in CW and PW mode for the same energy dose sent by the laser.

Material and Methods. Thermocouple and a diode laser handle were clamped stationary in a vise. Thermocouple was irradiated using a 980 nm diode laser, in CW and PW mode with a different Ton/Toff. Laser parameters were as follows: fiber – 200 μm , distance of the thermocouple to the fiber – 1 mm, CW mode (power in W) – 0.5, 1, 1.5, 2, 2.5, 3, 3.5, 4, PW mode (W) – 0.5, 1, 1.5, 2, 2.5, 3, 3.5, 4, 4.5, 5, 5.5, 6, Ton/Toff – 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500. The temperature was measured continuously after 10, 20, 30 and 60 s of exposure using a calibrated digital thermometer.

Results. The results indicated a significant increase in temperature with the increase of power in CW and PW mode. The temperature increase for CW was higher compared to PW mode in a power range 0.5–4 W. There was no difference in results of temperature rise depending on Ton/Toff ratio. The results showed no significant difference in temperature increase for a diode laser operating in CW and PW mode, after 60 s, for the same energy values (30, 60, 90, 120, 160, 180 J).

Conclusions. The temperature increase for the same laser power is bigger in CW mode. However, sending the same energy dose at the same time by a diode laser results in a higher increase in temperature when operating in PW mode (**Dent. Med. Probl.** 2016, 53, 3, 345–351).

Key words: temperature, diode laser, continuous wave, pulsed wave, thermocouple.

Zastosowanie laserów w zabiegach chirurgicznych w obrębie jamy ustnej stanowi obecnie bezpieczną i sprawdzoną alternatywę dla metod tradycyjnych z użyciem skalpela [1–3].

W pracy klinicznej najczęściej wykorzystywanymi urządzeniami laserowymi są lasery półprzewodnikowe (diodowe). Laser diodowy jest zbudowany z półprzewodników zawierających metale, takie jak: gal, aluminium, arsen oraz ind [4]. Wytwarzanie fali światła przez laser jest spowodowane dostarczeniem napięcia prądu do złącza półprzewodnikowego, co wywołuje emisję fotonu z pasma półprzewodnikowego do walencyjnego (zjawisko rekombinacji promienistej). Taka budowa lasera diodowego sprawia, że efektywność promieniowania spowodowana przepływem prądu wynosi około 40%, dzięki czemu jest to jedno z najskuteczniejszych urządzeń wśród laserów medycznych [4]. W medycynie lasery wykorzystuje się na wiele sposobów. Lasery diodowe są stosowane jako narzędzia do ustawiania pozycji urządzeń diagnostycznych (MRT, CT, CBCT) oraz same służą jako instrumenty diagnostyczne i terapeutyczne [4]. W stomatologii laserów diodowych używa się do: diagnostyki próchnicy, biostymulacji, fotoaktywnej dezynfekcji, cięcia i łączenia tkanek miękkich, leczenia zapalenia okołowszczepowego, łagodzenia bólu czy oczyszczania zakażonych kanałów korzeniowych [5–12].

Efektywne cięcie tkanki miękkiej można uzyskać dzięki dość dobrej absorpcji fali światła laserowego o długości 805–980 nm w hemoglobinie i melaninie [13]. Szczególną uwagę powinno się jednak zwrócić na ograniczenie urazu termicznego tkanek poddawanych działaniu strumienia wiązki laserowej [14]. Praca światłowodem lasera diodowego o mocy do 10 W (wat) w obrębie tkanki miękkiej przebiega zwykle w sposób kontaktowy, co powoduje przenikanie ciepła do okolicznych tkanek, a to z kolei może wywołać uraz termiczny, a na-

wet martwicę tkanki kostnej. Ericsson et al. [15, 16] stwierdzili, że zwiększenie temperatury tkanki kostnej o 10°C w ciągu 60 s przekłada się na nieodwracalne zmiany w jej strukturze. Należy więc ustalić minimalne skuteczne parametry ustawienia mocy lasera w trybie ciągłym (continuous wave – CW) oraz mocy, długości impulsu (Ton) i czasu przerwy między impulsami (Toff) w trybie pulsacyjnym (pulsed wave – PW), które pozwolą na skuteczne cięcie tkanki miękkiej przy jak najmniejszym urazie termicznym.

Lasery diodowe są wykorzystywane w obrębie tkanek miękkich jamy ustnej podczas zabiegów chirurgicznych, takich jak wycięcie wędzidełka, usunięcie przerostów dziąsłowych czy zmian barwnikowych na błonie śluzowej [17]. Wielu autorów zaleca stosowanie lasera diodowego w chirurgii tkanek miękkich z wykorzystaniem różnych parametrów jego pracy [1–3]. Parker [1] w zabiegach drugiej fazy leczenia chirurgicznego po implantacji wszczepu tytanowego stosuje do jego odsłonięcia laser diodowy 980 nm w trybie CW o mocy 1–2 W. Azma et al. [2] wykorzystują podobną wartość parametru mocy lasera diodowego 940 nm wynoszącą 1,5 W w trybie CW przy zabiegach usunięcia zmian barwnikowych dziąseł u osób palących, a przy usunięciu zmian przerostowych – w trybie pracy ciągłej o mocy 3,5 W. Barot et al. [3] zalecają w leczeniu chirurgicznym ankyloglosji języka pracę lasera diodowego w trybie CW o mocy wynoszącej 1,2 W.

Wiele współczesnych stomatologicznych laserów diodowych mających zastosowanie w chirurgii tkanek miękkich (810–980 nm) umożliwia ustawienie mocy wynoszącej 0–10 W wraz z modyfikacją długości impulsów i przerwy między nimi (Ton/Toff) [18]. W badaniach klinicznych dotyczących usuwania tkanek miękkich bardzo często jest wykorzystywana moc lasera poniżej 3 W.

Celem badania jest ustalenie, czy istnieje różnica we wzroście temperatury mierzonej za pomo-

cę czujnika pod wpływem działania lasera diodowego w trybie CW i PW z różnymi ustawieniami długości impulsu (Ton) i przerwy (Toff) oraz mocy lasera. Oceniano ponadto wzrost temperatury czujnika typu k w zależności od wartości Ton i Toff dla tej samej mocy lasera oraz gradient temperatury w trybie CW i PW dla jednakowej dawki energii wysłanej przez laser diodowy.

Materiał i metody

Sonda temperatury typu k, TP-02 (Zhangzhou Weihua Electronic Co., Fujian, China) oraz rękojeść lasera diodowego (SmartM®, Lasotronix, Polska) zostały umieszczone nieruchomo w imadle tak, aby włókno lasera diodowego pozostawało w odległości 1 mm od wierzchołka czujnika temperatury (ryc. 1).

Pomiar temperatury podczas naświetlania sondy wykonano za pomocą skalibrowanego cyfrowego termometru TM-902C™ (Zhangzhou Weihua Electronic Co., Fujian, China), którego błąd pomiarowy wynosi 0,5%. Doświadczenie przeprowadzono w temperaturze pokojowej 22,5°C (temperatura początkowa – T₀). Gradient temperatury (ΔT) obliczono po odjęciu od temperatury końcowej T₁ wartości temperatury początkowej badania ($\Delta T = T_1 - T_0$).

W badaniu wykorzystano laser diodowy o długości fali 980 nm i średnicy światłowodu wynoszącej 200 μm , pracujący w trybie ciągłym (CW) i pulsacyjnym (PW) z różnymi ustawieniami długości impulsu (Ton) i czasu przerwy (Toff) między impulsami. Parametry pracy lasera ustawiono następująco:

- tryb CW (moc w W): 0,5; 1; 1,5; 2; 2,5; 3; 3,5; 4;
- tryb PW (W): 0,5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 1 (Ton/Toff:

50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 1,5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 2 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 2,5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 3 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 3,5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 4 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 4,5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 5,5 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500), 6 (Ton/Toff: 50/50, 100/100, 200/200, 300/300, 400/400, 500/500).

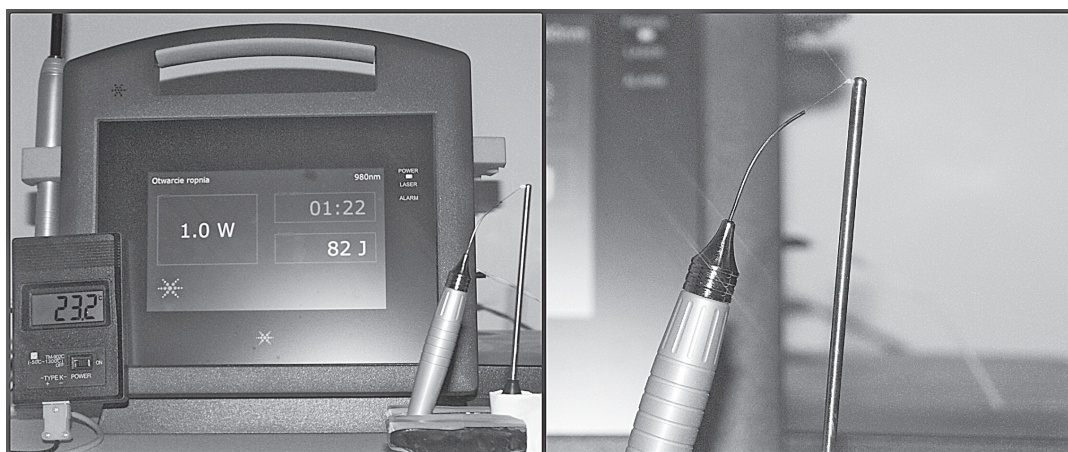
Pomiar temperatury wykonano w sposób ciągły 4 razy: po 10, 20, 30 i 60 s naświetlania.

Badanie statystyczne przeprowadzono na podstawie analizy wariancji ANOVA i testu *t* za pomocą programu STATISTICA™ 10 (StatSoft®, Kraków, Poland). Wyniki, dla których $p < 0,05$ uznano za istotne statystycznie.

Wyniki

Analiza wyników badania wskazuje na istotny ($p = 0,001$) wzrost temperatury wraz ze zwiększeniem mocy lasera dla pracy w trybie ciągłym (tabela 1). W badaniu gradientu temperatury zmierzonej przez sondę typu k w zależności od czasu naświetlania zaobserwowano natomiast brak wyraźnej różnicy jedynie między temperaturą zarejestrowaną po 10 i 20 s naświetlania sondy ($p = 0,076$).

Przeprowadzone doświadczenie pozwoliło stwierdzić znaczny ($p = 0,000$) przyrost temperatury wraz ze zwiększeniem mocy lasera dla pracy w trybie pulsacyjnym (tabela 2).

Ryc. 1. Sonda temperatury typu K, TP-02, oraz rękojeść lasera diodowego umieszczone nieruchomo w imadle

Fig. 1. The K-type thermocouple, TP-02, and the diode laser handle stationary placed in a vise

Tabela 1. Wzrost temperatury w zależności od ustawionej mocy lasera diodowego dla pracy w trybie ciągłym**Table 1.** The temperature increase in accordance with set power of the diode laser operating in continuous mode

Moc (W) Power (W)	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) – CW Mean ΔT ($^{\circ}C$) – CW	SD
0,5	2,17	1,27
1	10,37	5,29
1,5	16,57	8,72
2	26,82	12,86
2,5	37	18,43
3	40,47	19,51
3,5	44,17	23,42
4	59,75	28,43

$^{\circ}C$ – stopnie Celsjusza, ΔT – zmiana temperatury, CW – tryb ciągły, SD – odchylenie standardowe, W – wat.

$^{\circ}C$ – degrees Celsius, ΔT – temperaturę change, CW – continuous wave, SD – standard deviation, W – watt.

Tabela 2. Wzrost temperatury w zależności od ustawionej mocy lasera diodowego dla pracy w trybie pulsacyjnym**Table 2.** The temperature increase in accordance with set power of the diode laser operating in pulsed mode

Moc (W) Power (W)	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) – PW Mean ΔT ($^{\circ}C$) – PW	SD
0,5	1,37	0,60
1	5,47	2,74
1,5	7,72	3,35
2	10,48	5,06
2,5	18,35	8,79
3	21,01	10,66
3,5	26,79	13,66
4	34,59	17,42
4,5	43,29	20,62
5	48,38	23,71
5,5	46,85	22,92
6	55,07	28,85

$^{\circ}C$ – stopnie Celsjusza, ΔT – zmiana temperatury, SD – odchylenie standardowe, PW – tryb pulsacyjny, W – wat.

$^{\circ}C$ – degrees Celsius, ΔT – temperature change, PW – pulsed wave, SD – standard deviation, W – watt.

Wyniki badania dla ustawień mocy lasera diodowego wynoszącej 0,5–4 W wskazują na istotny ($p = 0,005$) wzrost temperatury lasera pracującego w trybie ciągłym w porównaniu z trybem pulsacyjnym (ryc. 2).

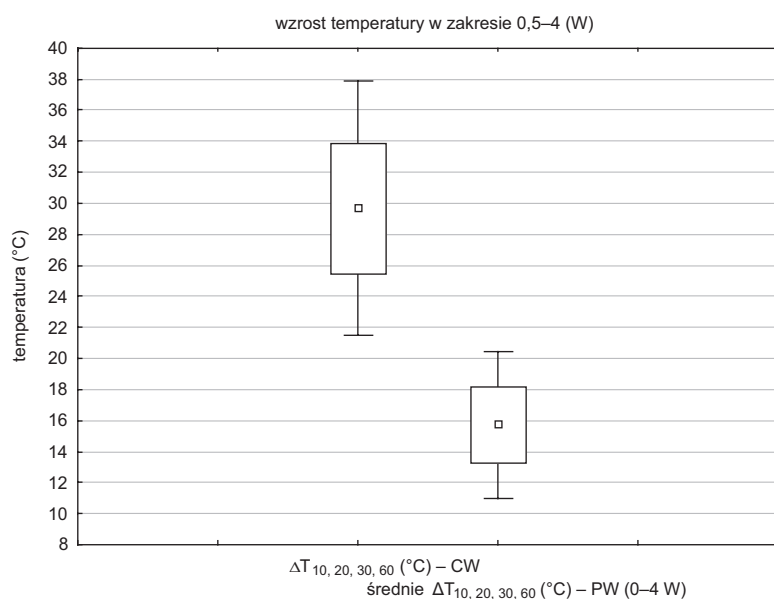
Podczas obserwacji przyrostu temperatury lasera diodowego pracującego w trybie pulsacyjnym nie odnotowano wyraźnej różnicy między różny-

Tabela 3. Wzrost temperatury w pomiarach sondy typu k w zależności od długości impulsu i przerwy (Ton/Toff) podczas pracy lasera diodowego**Table 3.** The temperature increase measured by k-type thermocouple in accordance with pulse length and duration (Ton/Toff) during diode laser operation

Ton/Toff (μs)	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) PW (1 W)	SD	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) PW (2 W)	SD	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) PW (3 W)	SD	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) PW (4 W)	SD	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) PW (5 W)	SD	Średnia ΔT ($^{\circ}C$) PW (6 W)	SD
50/50	4,65	2,76	8,97	5,34	19,17	9,64	27	14,65	46,67	21,35	44,25	26,54
100/100	5,52	2,81	10,72	6,02	18,12	9,23	32	16,37	49,37	23,33	55,15	27,69
200/200	6,55	2,75	9,90	4,31	22,70	11,49	36	17,15	51,75	21,61	56,25	30,20
300/300	6,42	3,07	10,47	4,70	22,85	11,02	39,05	18,17	52,50	28,92	64,50	32,88
400/400	4,55	2,40	11,17	5,29	21,32	11,25	40,30	19,38	43,75	23,47	53	28,23
500/500	5,12	2,65	11,65	4,74	21,90	11,39	33,17	19,17	46,25	23,68	57,25	28,46

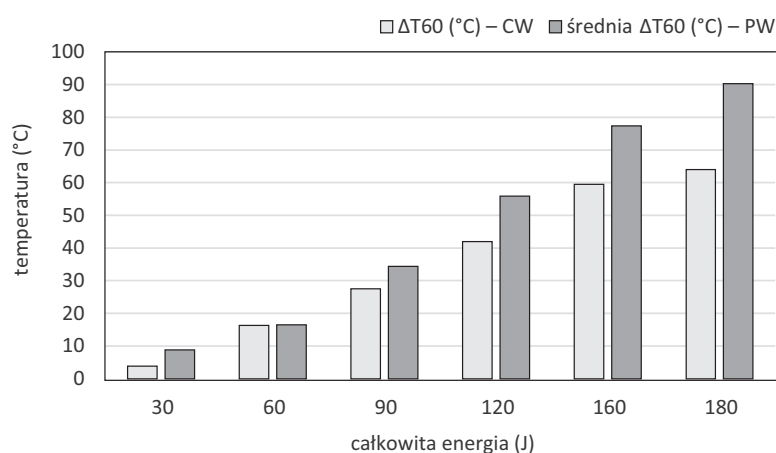
$^{\circ}C$ – stopnie Celsjusza, ΔT – zmiana temperatury, CW – tryb ciągły, SD – odchylenie standardowe, PW – tryb pulsacyjny, Ton – czas trwania impulsu, Toff – czas trwania przerwy pomiędzy impulsami, W – wat.

$^{\circ}C$ – degrees Celsius, ΔT – temperature change, CW – continuous wave, SD – standard deviation, PW – pulsed wave, Ton – modification of a pulse duration, Toff – modification of an interval duration, W – watt.

Ryc. 2. Zależność wzrostu wskazań czujnika temperatury podczas pracy lasera diodowego w zakresie mocy 0,5–4 W dla trybu PW i CW. °C – stopnie Celsjusza, ΔT – zmiana temperatury, PW – tryb pulsacyjny, CW – tryb ciągły, W – wat.

Fig. 2. The dependence of the sensor temperature rise during operation of the diode laser in the power range of 0.5–4 for PW and CW mode. °C – degrees Celsius, ΔT – temperature change, PW – pulsed wave, CW – continuous wave, W – watt.

Ryc. 3. Rezultaty wzrostu temperatury czujnika typu k podczas pracy lasera diodowego w trybie CW i PW po 60 s dla tych samych wartości wysłanej energii.

°C – stopnie Celsjusza, ΔT – zmiana temperatury, CW – tryb ciągły, J – dżul, PW – tryb pulsacyjny, W – wat.

Fig. 3. The results of the temperature rise of k-type thermocouple during diode laser operation in CW and PW mode after 60 s for the same sent energy value.

°C – degrees Celsius, ΔT – temperature change, CW – continuous wave, J – joule, PW – pulsed wave, W – watt.

mi ustawieniami czasu trwania impulsów i przerw dla wszystkich przedziałów ustawionej mocy (0,5–6 W) (tabela 3).

Podczas obserwacji wzrostu temperatury czujnika typu k nie stwierdzono istotnej różnicy ($p = 0,498$) dla lasera diodowego pracującego w trybie CW i PW po 60 s dla tych samych wartości wysłanej energii (30, 60, 90, 120, 160, 180 J) (ryc. 3).

Omówienie

Przeprowadzono kilka doświadczeń potwierdzających skuteczność stosowania laserów diodowych o mocy wynoszącej 1–3,5 W podczas zabiegów chirurgicznych w obrębie tkanek miękkich [1–3]. W naszej opinii nie zostały jeszcze jednak wykonane badania oceniające przyrost temperatury w trakcie pracy lasera diodowego w sposób ciągły i pulsacyjny z różnymi parametrami długości czasu impulsu i przerwy między impulsami. Nie ustalono także, czy istnieje różnica we wzroście temperatury

dla tej samej wartości energii wysłanej przez laser diodowy dla pracy w trybie ciągłym i pulsacyjnym.

Praca laserów o dużej mocy w tkankach jest nierozdzielnie związana z podwyższeniem temperatury, co z kolei powoduje wiele zmian w ich strukturze, takich jak denaturacja białek, odparowanie wody, koagulacja, a nawet topnienie [19, 20]. Pierwsze zmiany w strukturze tkanki miękkiej jamy ustnej zaczynają się w czasie podniesienia jej temperatury do 42°C ($\Delta T = 5^\circ\text{C}$). Dochodzi wówczas do powstania zmian w obrębie błon komórkowych [21, 22]. Zgodnie z badaniami Zetzela et al. [23] denaturacja białek tkanki miękkiej rozpoczyna się powyżej granicy krytycznej, która wynosi 50°C ($\Delta T = 13^\circ\text{C}$).

Parker [1] w zabiegach odsłonięcia implantów proponuje zastosowanie lasera diodowego o mocy 1–2 W w trybie CW. Zgodnie z wyliczeniami własnymi takie parametry powodują wzrost temperatury w ciągu 60 s w przedziale 16,3–42°C, co pozwala na zmianę struktury tkanki i tym samym umożliwia jej cięcie. Wyniki badań własnych po-

kazują, że po 60 s naświetlania czujnika za pomocą lasera diodowego wzrost temperatury był mniejszy od krytycznego gradientu $\Delta T = 13^{\circ}\text{C}$ dla mocy 0,5 W (CW) i 0,5–1,5 W (PW). Takie wyniki nie pozwalają na zainicjowanie procesu cięcia tkanki miękkiej.

Zzell et al. [22] wykazują, że koagulacja konieczna do bezkrwawego cięcia laserem jest możliwa po podwyższeniu temperatury tkanki do około 60°C ($\Delta T = 23^{\circ}\text{C}$), a efektywne cięcie i waporyzacja tkanki miękkiej zachodzą, gdy naświetlana tkanka osiąga temperaturę 100°C ($\Delta T = 57^{\circ}\text{C}$). Zgodnie z wynikami badań własnych gradient temperatury wymagany do koagulacji i waporyzacji występuje po 60 s naświetlania czujnika temperatury laserem o mocy 1,5 W ($\Delta T = 27,5^{\circ}\text{C}$) i 2,5 W ($\Delta T = 59,5^{\circ}\text{C}$) w trybie CW oraz 2,5 ($\Delta T = 29^{\circ}\text{C}$) i 4 W ($\Delta T = 56^{\circ}\text{C}$) w trybie PW.

W badaniach Barota et al. [3] stwierdzono, że do zabiegu frenektomii języka za pomocą lasera diodowego o długości fali 810 nm optymalna moc wynosi 2 W dla pracy w trybie CW. Zgodnie z wynikami doświadczenia własnego ustawienie mocy 2 W w trybie CW pozwala na osiągnięcie opty-

malnej temperatury umożliwiającej cięcie tkanki miękkiej.

W badaniach własnych wykazano istotny wzrost temperatury czujnika wraz ze zwiększeniem ustawionej mocy lasera diodowego w trybie CW i PW. Otrzymane wyniki są zgodne z obserwacjami Ab-Rahmana i Hassana [24, 25]. Mimo braku istotnej różnicy wzrostu temperatury czujnika po 60 s naświetlania wykazano jednak dla tej samej wartości energii wysłanej przez laser diodowy pracujący w trybie pulsacyjnym większy przyrost temperatury w porównaniu z pracą lasera w trybie ciągłym. Obserwacje te pokazują, że wysłanie 180 J energii przez laser diodowy pracujący w trybie PW w czasie 60 s powoduje o 26°C większy wzrost temperatury w porównaniu z trybem CW. Może to oznaczać, że aby uzyskać podobne efekty termiczne w tkance miękkiej, dawka sumaryczna wysłanej energii dla pracy lasera w trybie PW powinna być mniejsza o 30% w porównaniu z pracą w trybie CW.

Ze względu na ograniczenia badania laboratoryjne dalsze doświadczenia powinny być prowadzone na tkankach miękkich *ex vivo* i *in vivo*.

Piśmiennictwo

- [1] PARKER S.: Surgical laser use in implantology and endodontics. Br. Dent. J. 2007, 202, 377–386.
- [2] AZMA E., SAFAVI N.: Diode laser application in soft tissue oral surgery. Laser Med. Sci. 2013, 4, 206–211.
- [3] BAROT V.J., VISHNOI S.L., CHANDRAN S., BAKUTRA G.V.: Laser: The torch of freedom for ankyloglossia. Indian J. Plast. Surg. 2014, 47, 418–422.
- [4] BERLIEN H.P., MÜLLER G.J., BREUER H., KRASNER N., OKUNATA T., SLINEY D.: Applied laser medicine. Springer Science & Business Media, Berlin 2003, 61–62.
- [5] SHEEHY E.C., BRAILSFORD S.R., KIDD E.A., BEIGHTON D., ZOITPOULOS L.: Comparison between visual examination and a laser fluorescence system for *in vivo* diagnosis of occlusal caries. Caries Res. 2001, 35, 421–426.
- [6] BJORDAL J.M., BENSADOUN R.J., TUNER J., FRIGO L., GJERDE K., LOPES-MARTINS R.A.: A systematic review with meta-analysis of the effect of low-level laser therapy (LLLT) in cancer therapy – induced oral mucositis. Support. Care Cancer 2011, 19, 1069–1077.
- [7] TAKASAKI A.A., AOKI A., MIZUTANI K., SCHWARZ F., SCULEAN A., WANG C.Y., KOSHY G., ROMANOS G., ISHIKAWA I., IZUMI Y.: Application of antimicrobial photodynamic therapy in periodontal and peri-implant diseases. Periodontol. 2000. 2009, 51, 109–140.
- [8] STUBINGER S., SALDAMLI B., JURGENS P., GHAZAL G., ZEILHOFER H.F.: Soft tissue surgery with the diode laser-theoretical and clinical aspects. Schweiz. Monatsschr. Zahnmed. 2006, 116, 812–820.
- [9] ZAJĄC A., POLAKOWSKI H., PIATKOWSKI T., KASTEK M.: Measurements of tissue temperatures during semiconductor laser welding process. Symposium on Photonics and Optoelectronics SOPO, Shanghai 2012, 1–4.
- [10] MATYS J., BOTZENHART U., GEDRANGE T., DOMINIAK M.: Thermodynamic effects after Diode and Er:YAG laser irradiation of grade IV and V titanium implants placed in bone – an *ex vivo* study. Preliminary report. Biomed. Engin. Biomed. Technik, 2016.
- [11] POZZA D.H., FREGAPANI P.W., WEBER J.B., DE OLIVEIRA M.G., DE OLIVEIRA M.A., RIBEIRO NETO N., DE MACEDO SOBRINHO J.B.: Analgesic action of laser therapy (LLLT) in an animal model. Med. Oral Patol. Oral Cir. Bucal. 2008, 13, 648–652.
- [12] WILLIAMS J.A., PEARSON G.J., COLLES M.J.: Antibacterial action of photoactivated disinfection [PAD] used on endodontic bacteria in planktonic suspension and in artificial and human root canals. J. Dent. 2006, 34, 363–371.
- [13] FREITAS P., SIMOES A.: Lasers in dentistry: guide for clinical practice. Wiley-Blackwell, Oxford 2015, 93–94.
- [14] ROMANOS G., NENTWIG G.H.: Diode laser (980 nm) in oral and maxillofacial surgical procedures: Clinical observations based on clinical applications. J. Clin. Laser Med. Surg. 1999, 17, 193–197.
- [15] ERIKSSON A.R., ALBREKTSSON T.: Temperature threshold levels for heat-induced bone tissue injury: A vital-microscopic study in the rabbit. J. Prosthet. Dent. 1983, 50, 101–107.
- [16] ERIKSSON A.R., ALBREKTSSON T., MAGNUSSON B.: Assessment of bone viability after heat trauma. A histological, histochemical and vital microscopic study in the rabbit. Scand. J. Plast. Recons. 1984, 18, 261–268.

- [17] AZEVEDO L.H., GALLETTA V.C., EDUARDO CDE P., MIGLIARI D.A.: Venous lake of the lips treated using photocoagulation with high-intensity diode laser. *Photomed. Laser Surg.* 2010, 28, 263–265.
- [18] MARTELLI F.S., DE LEO A., ZINNO S.: Laser in odontostomatologia – applicazioni cliniche. Masson SpA., Milan 2000, 59–72 [in Italian].
- [19] ANA P.A., BACHMANN L., ZEZZEL D.M.: Lasers effects on enamel for caries prevention. *Laser Phys.* 2006, 16, 865–875.
- [20] BACHMANN L., CRAIEVICH A.F., ZEZZEL D.M.: Crystalline structure of dental enamel after Ho:YLF laser irradiation. *Arch. Oral Biol.* 2004, 49, 923–929.
- [21] NIEMZ M.H., MARKOLF H.: Laser-tissue interactions – fundamentals and applications. Springer Science & Business Media, Berlin 2007, 77–78.
- [22] ZEZZEL D.M., ANA P.A., PEREIRA T.M., CORREA P.R., WALTER F.: Heat generation and transfer on biological tissues due to high-intensity laser irradiation. [In:] *Developments in Heat Transfer*. Ed.: Bernardes M.A.S, In Tech, Rijeka 2011, 227–246.
- [23] ZEZZEL D.M., RIBEIRO M.S.: Interação da Luz com tecidos biológicos – aplicações. Mestrado Profissionalizante Lasers em Odontologia IPEN-FOUSP. Sao Paulo 2007.
- [24] AB-RAHMAN M.S., HASSAN M.R.: Theory of cutoff temperature of operation of uncooled semiconductor laser diode. *Eur. Phys. J. Appl. Phys.* 2002, 50, 20301–20306.
- [25] AB-RAHMAN M.S., HASSAN M.R.: Temperature-pattern dependence of initial carrier density of high-speed digitally modulated uncooled semiconductor laser diodes: Theoretical analysis. Conference, Electrical Engineering and Informatics. Selangor, 2009, 468–471.

Adres do korespondencji:

Jacek Matys
ul. Lipowa 18
67-400 Wschowa
Polska
e-mail: jacek.matys@wp.pl

Konflikt interesów: Nie występuje

Praca wpłynęła do Redakcji: 8.03.2016 r.

Po recenzji: 26.03.2016 r.

Zaakceptowano do druku: 10.04.2016 r.

Received: 8.03.2016

Revised: 26.03.2016

Accepted: 10.04.2016